

יומא לא

משה שווערד

1. שערם מצויינים בהלכה

דף לא. חוצץ או אינו חוצץ. ע"י בתוס' דטבילה זו היא מעלה בעלמא וחומרא יתירא ולהכי מיבעיא ליה אי חוצץ. ומגמ' כאן כתב בספר האשכול (סי' א) דאין חציצה פוסלת בטבילת עזרא. וכ"כ ביד שאל (יד"ד סי' קצח) בשם מאמר מרדכי, ומדקדק כן מדברי התוס' כאן. והא דכתב הרשב"א (יבמות מז.) דחציצה פוסלת בטבילת עזרא, כתב על זה בהגהות מהרש"ם (או"ח סי' תרו) דהיינו טבילה של תורה מטומאת קרי, אבל משום תקנת עזרא לחוד אין חציצה פוסלת. ונראה לי דזה נחא בטבילה הנוהגין במשך כל השנה, אבל בטבילת ערב יו"כ שיש בה ב' טעמים, טעם א' משום בעלי קריין, וטעם ב' משום תשובה, ע"י במג"א ומט"א (שם), והא דכתב הרמ"א (יד"ד סי' רסח) דישאל מומר שחזור בתשובה צריך טבילה, ומוכח בש"ך (שם) דצריך מקוה כשרה, וא"כ צריך נמי לדקדק על חציצה. ומשום קרי מהני גם מים שאובין כמש"כ הב"י (או"ח סי' פח), וכיון דהטבילה הוא משום תשובה, א"כ צריך גם מקוה כשרה וגם שלא יהיה חציצה. וע"ע מש"כ בשמ"ב (ח"ג סי' קלא ס"ק יד).

2. ספר איזהו מקומן

תיבעי לרבנן דפליגי עליה דר"י ע"כ לא קאמרי רבנן התם דלא קא עביד עבודה וכו' - לגירסא שלפנינו שהיא גירסת רש"י והריטב"א מוכח לכאורה דרבנן דר"י פליגי בנכנס שלא לצורך עבודה. ומכאן תמהו תר"י (ל' ד"ס א"ן) ותוס' הרא"ש על שיטתם דתנא דמתני' הצריך טבילה לנכנס לעבודה דוקא - ע"י מה שתירצו. וע"ע תר"י כאן (ד"ס מינעי לר' יוחס). מיהו דעת תר"י ותוס' הרא"ש כאן דגרסינן "תיבעי לר' יהודה עד כאן לא קאמר ר' יהודה" וכו' - ע"י מה שביארו בהרחבה. וכן גרס התוס' רי"ד ע"י"ש. וע"ע גבורת אר"ל.

3. ריטב"א על יומא דף לא/א

אלא דלא עביד עבודה פ"י דלא עביד עבודה בידים דהא דומיא דמצורע קאמרי' שאינו עושה עבודה בידים אלא שהכהן מזה עליו מה שאין כן בזו דעביד עבודה דהיינו שחיטה ואע"ג דשחיטה כשרה בזו עבודה היא מ"מ דהא בעיא פייס או דילמא לא שניא תיקו. וא"ת ואמאי לא פשטי' לה מהא דתניא דטמא במוקדשין לא ישחוט כיצד יעשה מביא סכין ארוכה ושוחט בה. וי"ל דשאני התם שהוא טמא גמור ואם נכנס שם חייב כרת הילכך מזהר זהיר מה שאין כן בזו דאפילו לבן זומא אין בו חיוב כרת דליכא אלא עשה דאתי בק"ו דורחץ בשרו במים ולבשם כדאיתא לעיל:

4. תוספות ישנים מסכת יומא דף לא עמוד א

אבל הכא דעביד עבודה כו'. האי דקרי הכא לשחיטה עבודה לא תיקשי אמאי דאמר בכמה דוכתי שחיטה לאו עבודה היא די"ל דלא חשיב עבודה להצטרך כהן כשאר עבודת הדם:

5. תוספות ישנים מסכת יומא דף לא עמוד א

חמש טבילות ועשרה קידושין. משחיטת התמיד מתחיל כאן אבל קידוש של תרומת הדשן לא חשיב אע"פ שהוא היה בכ"ג כדפירש בפ"ק לעיל לפי שהיה בעוד לילה ועוד שמכאן ואילך היה עושה עבודות על הסדר אבל לאחר תרומת הדשן היה יכול לצאת מן העזרה וכשנכנס צריך טבילה:

6. הערות מהרב אלישיב

ל"א ע"ב

פשט ירד וטבל. כבר הובא לעיל בכ"מ דעת הר"ה דכל עבודות ביה"כ אפילו השייכים לשאר ימים נמי היו נעשים ע"י כה"ג ואפילו תרוה"ד וכו'. והרמב"ן במלחמות נחלק. וס"ל דודאי היו עבודות דהיו נעשות ע"י כהן הדיוט וכגון הרמת הדשן ודישון המנורה ומזבח הפנימי. וכן מי שזכה במחתה וכל אלו כיון דעבודת לילה נינהו לא הוצרך לזה כה"ג והיו עושים בזה פיס, והביא הרמב"ן לזה כמה הוכחות ואחד מהם הא דתנן הכא דפשט ירד וטבל וחשתא אי נימא דתרוה"ד ביה"כ נמי בכה"ג א"כ הרי כבר טבל לתרוה"ד ומאי בעי הכה"ג שוב עוד טבילה.

והנראה לתרץ דברי הר"ה דכבר נתבאר לעיל בהא דתנן לעיל [יט:]: ומעסיקין אותו עד שיגיע זמן השחיטה דלכאורה לדברי הר"ה כיון דהריים את הדשן מה עסק צריך לו ומשמע מזה דעד עלות השחר לא עשה כלום וכיארנו דכיון דהריים את הדשן בחצות הרי לבתר הכא פסק מעבודה ולא עבד עד עלות השחר, לזה הוזמן מעסיקין אותו שהיה חוזר ללשכתו לשכת הפרהדרין ועיין בתו"י [כ:], ולפ"ז שפיר דכיון דפרש שוב ללשכת פרהדרין וחזר מסדר העבודה הרי הסיח דעתו ומשו"ה שוב צריך טבילה ומסתמא נמי הוריד בגדי כהונה דהרי שלא בשעת עבודה הוה, ודו"ק.

7. שערים מצויינים בהלכה

ש"מ עין עיטם גבוה מקרקע עזרה כ"ג אמות. הקשן התוס', מנלן דבית הטבילה היתה גבוה שלש אמות, דילמא לא היתה גבוה אלא אמה, ואורכה שלש אמות, ובהה"ה הטביל עצמו ע"י שהיה משכיב עצמו, אי נמי היתה גבוה ב' אמות, והיה טובל עצמו ע"י ישיבה, ותירצו דמסתמא היו עושין שיטבול דרך עמידה כדי להקל עליו, משום חולשא דכ"ג. והריטב"א כתב דאם אינה גבוה ג' אמות וצריך להרכין ולהשכיב עצמו יש חשש חציצה ע"י שנעשו קמטין בבשרו, וע"י מש"כ בשמ"ב קונ"א (ח"ד סי' קסא סי"ד) בשם מרן הגה"ק משינאווא, דאם האשה טובלת ב' פעמים אין חשש קמטים, דלאחר טבילה הראשונה זוקפת עצמה ועי"ז יורדין המים בכל המקומות, ושוב טובלת פעם ב', ויש חיבור מי המקוה עם המים שנתלחחה בקמטים, והבאנו שם דאם אין מקוה אחרת בשכונה וצריכה לילך רחוק יותר ממיל מותרת לטבול במקוה זו, אפילו תצטרך להשתטח כל גופה במים.

8. שערים מצויינים בהלכה

דף לא: משנה פשט ירד וטבל עלה ונסתפג. פרש"י נתקנה ע"י שמתעטף באלונטיה. ובמשנה למלך (יוה"כ פ"ב ה"ב) מסופק, אם ספוג זה הוא חיוב, או רק אורחא דמילתא נקט, דכל הטובל מסתפג אח"כ, ומדברי הרמב"ם משמע דזה חיוב, והטעם לזה משום דקי"ל במס' זבחים (יט.) דאפי' נימא או עפר אם היתה בין הבגד לבשרו הרי חציצה ועבודתו פסולה, ויש לחוש שמא בטבילה נדבק בבשרו מעפירות המים, ומשום הכי חייב להסתפג, ואפי' אי אמרינן דאין לחוש לזה, הרי רבא (שם) בעי אפילו אם נכנס הרוח בין הבגד לבשרו אם חוצץ, ופסק הרמב"ם (כלהמ"ק פ"י ה"ז) דלכתחלה יזהר גם על רוח, וא"כ כש"כ שיש לזהר שלא יחצץ מים בין בגדו לבשרו, וגם במס' תמיד (פ"א מ"א) משמע שיש חיוב שיסתפג דתני נמי ירד וטבל עלה ונסתפג, אלא דהרמב"ם כשכתב סדר התמיד (ביהכ"ח פ"ח) השמיט הא דעלה ונסתפג, ואפשר משום אורחא דמילתא. ועי' בדברינו במס' פסחים (סה: ד"ה והא קא חייץ) שהארכנו שיש חילוק בין יוה"כ לשאר הימים.

9. ספר איזהו מקומן

פשט ירד וטבל עלה ונסתפג - א. המשל"מ (יוה"כ פ"ב ג.) דן אי סיפוג זה שהוזכר במקומות הרבה הוא אורחא דמילתא, או דהוא חיובא משום שמא נדבק על בשרו לבלוך מהמים, או דשמא המים עצמן הוו חציצה בין הבגד לבשרו. ובתפא"י נקט שהכ"ג נסתפג כדי שלא יתלכלכו בגדי הכהונה מלכלוך שאפשר שיש במים. ובערוך השולחן העתיד (קדשים קנט. יג.) סובר שסיפוג המים הוא רשות גרידא. וראה עוד בספר המפתח (עט"מ טז) בענין זה, וטעמים נוספים לצד דהוי חיוב. וע"ע בספר חוקת היום, ושמועת חיים (סי"מ).

ב. בהא דפשיטא למשל"מ דמים הוו חציצה - תמה הברכי יוסף (יש סל' מפילין) מהא דאיתא בזבחים לה. דדם הלח לא הוי הפסק בין רגלי הכהנים לרצפה, ונתירץ דבגדי כהונה חמירי טפי דכתיב בהו' על בשרו, ובזבחים מספקין שמא אפילו נכנסה רוח בבגדו ליהוי חציצה.

ובעמודי אור (סי' ל"ז) דחה סברת הברכי יוסף, דהא עיקר דין חציצה ברגלי כהנים ילפינן (זנחיס מד.) מבגדי כהונה, ועי' במקור ברוך (מ"א קס"י י"ט) שכתב לחלק באופ"א, דהעומד על הרצפה מכביד בגופו ולהכי שפיר לא הוי חציצה משא"כ בבגדי כהונה. וראה עוד מש"כ הקה"י טהרות (סי' נ"ח), ובספר הליקוטים עה"ר"מ בשם מחנה ישראל.

10. ספר איזהו מקומן

דבירושלמי (פ"ל סוף ה"ב) איכא בהא פלוגתא דאמוראי אי קידוש הראשון דכ"ג ביוהכ"פ מקיתון של זהב או מן הכיור. אמנם אף אי נימא דנקט רש"י כאן כמ"ד דקידוש ראשון מן הכיור, אכתי יקשה פירש"י בחומש (ויקרא טז. ד.) שכתב דבכל חליפותיו היה מקדש מן הכיור.

וראה מש"כ בהגהות מים חיים (יוהכ"פ ג. ה.), ובחי' מרן רי"ז הלוי (כל' עבודת יוהכ"פ), ובספר גבורת יצחק עה"ת (פרי' אחר, סי' קפ"ג), ורנת יצחק (קמא, ויקרא טז. ד.).

הביאו לו בגדי זהב ולבש וקידש ידיו ורגליו - פירשו רש"י והרע"ב דקידש ידיו ורגליו מן הכיור.

וכתב התוי"ט דלא דייקו, דהא תנן לקמן מג: דביוהכ"פ מקדש מקיתון של זהב, וכן נקט התפא"י (אות כ"ג).

וראה בשיח יצחק ורש"י שהביאו

11. ספר איזהו מקומן

ובקה"י (מנחות ג. ד.) כתב דא"צ לכל זה, דהקרבנות קרבנות ביוהכ"פ מצותן בכך. אמנם ראה בכלי חמדה (הנלקט על המועדים, יוהכ"פ סי' מ"ג) שדחה סברא זו, דהתייבחות קרבנות יוהכ"פ עצמן אבל איך מותר להקריב חלבי שבת ביוהכ"פ שאינם מחובת היום, והרי אינו ממשקה ישראל - ע"ש בהרחבה.

ב] בקובץ שיעורים (פסחים סי' קל"ז) ז"ל בעיקר הקרבנות קרבנות ביוהכ"פ היכי שרי כיון שאינו ממשקה ישראל; והירץ דביוהכ"פ אין המאכל בעצם איסור אלא יומא הוא דקגריים, ופסול ממשקה ישראל הוא רק כשהמאכל אסור. ועוד כתב דאפשר דאף האכילה עצמה ביוהכ"פ אין בה איסור, אלא שע"י האכילה מבטל מצות עינוי, ע"ש.

ובעיקר חקירה זו בגדר איסור אכילה ביוהכ"פ - יעוי' בדברינו במתני' לקמן עג:

הביאו לו את התמיד קרצו:

א] כתבו הראשונים לקמן לב: (מוס', מו"י, מוס' הלא"ש, רמב"ם) דאף דשחיטה לאו עבודה היא, והתמיד אינו שייך לעבודות יוהכ"פ, מ"מ מדרבנן אמרו שביוהכ"פ ישחוט הכהן גדול את התמיד.

ובמקדש דוד (פד. ז. ד"ה כמנ כ"מ) הקשה דאי מדאורייתא אין חובת עבודת התמיד בכהן גדול, היאך יכולה עבודה זו לחנך הכהן השני כשאירע פסול בראשון כראיתא לעיל יב., ומסיק דודאי מן התורה יש לו חובה ללבוש בגדי זהב ולעבוד איוו עבודה מעבודות התמיד, אלא שא"צ לעשות כל עבודותיו אלא מדרבנן.]

וראה עוד בדברי הרש"ש לעיל יב. (על ד"ה פשיטא).

12. ספר איזהו מקומן-לדף מג:

שחטו - במתני' לעיל לא: לגבי שחיטת התמיד איתא "קרצו ומירק אחר על ידו", וכתב החוס' רי"ד דגם הכא גבי פרו עושה כן, וקיצר התנא וסמך אדלעיל. וכן נקטו גם תו"ט כאן, גבורת ארי, שיח יצחק. והגהות מים חיים (פמר הלוקטים, יוהכ"פ ד. ב.).

ברם התפא"י (אות י"ט) וכן הרש"ש (לעיל יב.), נקטו דלענין פרו שהיא עבודת היום, אף המירוק צריך להיעשות בכ"ג דוקא - ע"י ברבריהם.

והמאירי על מתני' לקמן לקמן נג: (ד"ה הניאו לו) פשיטא ליה דבתמיד ופרו בעינן מירק אחר על ידו, אך נסתפק האם גם בשעיר, או שמתוך דקותו אינו צריך לכך. וע"ע יש סדר למשנה (פ"ג מ"ד). וראה עוד בכלי חמדה (הנלקט על המועדים, יוהכ"פ סי' עכ"ע).

13. רש"ש מסכת יומא דף לא עמוד ב

במשנה ואת האברים והחביתין. עתוי"ט. ומש"כ בתור"ע שהרמב"ם כולל בשם נסכים הסלת והיין וכמ"ש התוי"ט בשמו בזבחים. הרחיק אה"ד כי כמו כן כתב ברפ"ה דשקלים ורמזו לקמן במ"ה. ובעיקר תמיהת התוי"ט מדוע לא תני הסלת דלכאורה תמיה רבתי היא. והת"י כ' לקמן (לב ב) דהמנחה בכלל חביתין וזה דוחק. ולעד"נ דכיון דקי"ל מנחתם ונסכיהם

אפילו בלילה ואפילו למחר וזהו אפילו לכתחלה כמש"כ התוס' בר"ה (ל ב) בסה"ד **ולכן אינה נקראת עבודת היום שתהא דוקא בכה"ג** וביותר לדעת הריטב"א שהבאתי לעיל (יב) ע"ש. ול"ד לאברים שכשרים בכל הלילה שאחריו. משום דבקדשים הלילה הולכת אחר היום. ועוד דלא היה יכול להקטיר החביתין אם לא שתקדם להם איברי התמיד כדלקמן (לג ב) וע"ש בתד"ה העולה ויש עוד לחלק. **אבל היין מפני השיר שאומריין עליו לכן לכתחלה מצותו עם הקרבן** כמש"כ התוס' בר"ה שם. והמנחה אינה מעכבת את היין כדאייתא במנחות פ"ד מ"א לזאת יכולין להביא היין היום עם הקרבן ומנחתו אפילו אחר י' ימים. והאי דלקמן בסדור אביי מנחה קודם ליין היינו כשמביאין בב"א:

14. ספר איזהו מקומן

אם היה כ"ג זקן או אסטניס מחמין לו חמין ומטילין לתוך הצונן כדי שתפיג צינתן:

הרעק"א במשניות כתב בשם הפר"ח לרייק ממתני דקתני הך דמטילין לתוך הצונן לאחר טבילה הראשונה, ומשמע דטבילה קמייתא לא עבדי הכי, לפי שהיו לאחר טבילה הראשונה, ומשמע דטבילה קמייתא לא עבדי הכי, לפי שהיו מטילין עשיות של ברזל (כדאייתא לקמן לד:) ויש בזה איסור שבות דרבנן, אלא דבארבע טבילות שהיו בקדש קי"ל דלא גזור שבות במקדש משא"כ ראשונה שהיתה בחול.

וכן נקט מרומי שדה, והוסיף דטבילה הראשונה שהיא במקום שכל הכהנים יכולין

אולם הרש"ש יחה דמשמע דתנא דמתני' ס"ל שהיו מטילין חמין לתוך הצונן, ולא כדאמר תנא דברייתא דמטילין עשיות של ברזל, ובהטלת חמים ליכא איסורא כלל, ועי"ש דאדורבה משמע דמתני' דאטבילה ראשונה קאי.

לטבול, היו יכולים רוב הכהנים להחם המים בגופן.

15. רש"ש מסכת יומא דף לא עמוד ב

שם אם היה כ"ג זקן כו' מחמין לו חמין ומטילין כו'. בתור"ע דקדק מסדר המשנה דלא הותר זאת אלא בד' טבילות שהיו בקודש דאין שבות במקדש והכא איכא שבות דמצרף כג' התוס' לקמן (לד ב) ע"ש. ותמיהני דע"כ ל"א לקמן דהוי שבות אלא לר"י דאמר עשיות של ברזל כו' **אבל תנא דמתניתין דאמר בהמין ליכא איסורא כלל** ע"י שבת (מב) ובתוס' שם. ומסדרא דמתני' אדרבה משמע דאטבילה ראשונה קאי דהא תני לה קודם להא דהביאוהו לבית הפרוה כו' [וכמ"ק בתוס' סנהדרין (יה ב) ד"ה משום צינה דבכל הטבילות היו עושין כן]:

16. ריטב"א על יומא דף לא/ב

רבי מאיר סבר מקיש פשיטה וכו' ורבנן סברי כו' וא"ת מכדי קראי כר' מאיר ורבנן דייקי וא"כ במאי פליגי. י"ל דרבנן סברי דלא מסתבר דליעביד קדוש בעזרה בעודו פרוס ור' מאיר סבר דכיון דקדוש משום פשיטה בתחלה יש לו לעשות דבר שהוא גורם הקדוש שלא יהא הטפל קודם לעקר ואי משום ערום יכסה עצמו בשום דבר בשעת קדוש:

17. הגרי"ז על מסכת יומא דף לא ע/ב

בגמ' ר"מ אומר פשט וקידש ידיו ורגליו וירד וטבל וכו', **והנה צ"ע כיון דבגדי חול הוא פושט במאי זה חשיב פשיטה דלהוי עליה דינים**, ועוד צ"ע כיון דיצא פוסל קידוש ידים ורגלים [ע"ין זבחים (דף כ' ע"ב)], וא"כ לר"מ איך מקדש דהא טבילה ראשונה בחול היתה א"כ הוי ליה יציאה ואיך מקדש בפנים לצאת לחוץ אם לא דנימא דלר"מ איה"נ דבעי הקידוש הראשון בפנים וצ"ע:

18. שערים מצויינים בהלכה

א"ל אי תניא תניא. וא"כ לר"מ שני הקידושים הם לצורך הלבישה, ולרבנן חד אפשיטה וחד אלבישה. ויש להסביר קצת, דר"מ סובר דהפשטת מלבושי קודש דומה לעבודת סילוק, שאינו חשוב כ"כ כדאייתא לעיל (כד.), ולכן דעתו דמסתמא

קאי שני הקידושים אלבישה, חד קודם שלובש וחד אח"כ, ורבנן סברי דהבגדים אינן נקראים קדשים, וכמו שכתבו התוס' לעיל (כג: ד"ה ילבש) ולקמן (לב. ד"ה מה לבשה), ולא מיקרי עבודה, וכמש"כ הריטב"א לקמן דלבישת הבגדים אינן עבודה עצמה אלא הכשר עבודה, וא"כ היא גוה"כ.